

**СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАВИЧОК 21 СТОЛІТТЯ У
КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКЛАДАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Статтю присвячено висвітленню питань інтеграції навичок 21 століття у контекст шкільної освіти. Представлено загально прийняту класифікацію навичок, обґрунтовано необхідність їх формування в учнів з огляду на соціально-економічні виклики сучасного суспільства, запропоновано стратегії їх розвитку під час навчання іноземної мови. Для визначення основних груп універсальних компетенцій і навичок 21 століття було проведено аналіз вітчизняних і зарубіжних праць. Для формування когнітивних і соціальних груп під час навчання іноземної мови у середній школі рекомендується дотримуватися дидактичного принципу розвитку свідомості учнів, спиратися на особистісно-діяльнісний підхід, використовувати технології проблемного навчання, застосовувати інтерактивні форми навчання. Для формування і розвитку особистісних компетенцій рекомендовано проводити ретельний відбір навчальних матеріалів, які повинні бути автентичними, сприяти вихованню учнів і мати проблемний характер. Результати впровадження запропонованих стратегій передбачають створення на уроці англійської мови ситуації успіху, що дозволяє активізувати розвиток творчих здібностей, стимулювати їх прояв, а також сприяти підвищенню результатів навчання учнів.

Ключові слова: навички та компетенції 21 століття, інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивні методи, комунікативна компетентність, творчий потенціал, співпраця, трансформація освіти.

Стратегии развития навыков 21 века в контексте современных подходов к преподаванию английского языка.

Статья посвящена освещению вопросов интеграции навыков

21 века в контекст школьного образования. Представлено общепринятую классификацию навыков, обоснована необходимость их формирования у учащихся учитывая социально-экономические вызовы современного общества, предложено стратегии их развития при обучении иностранному языку. Для определения основных групп универсальных компетенций и навыков 21 века был проведен анализ отечественных и зарубежных работ. Для формирования когнитивных и социальных групп при обучении иностранному языку в средней школе учителю рекомендуется соблюдать дидактический принцип развития сознания учащихся, опираться на личностно-деятельностный подход, использовать технологии проблемного обучения, применять интерактивные формы подачи материала. Для формирования и развития личностных компетенций рекомендуется проводить тщательный отбор учебных материалов, которые должны быть аутентичными, способствовать воспитанию учащихся и иметь проблемный характер. Результаты внедрения предложенных стратегий предусматривают создание на уроке английского языка ситуации успеха, что позволяет активизировать развитие творческих способностей, стимулировать их проявление, а также способствовать повышению результатов обучения учащихся.

Ключевые слова: навыки и компетенции 21 века, информационно-коммуникационные технологии, интерактивные методы, коммуникативная компетентность, творческий потенциал, сотрудничество, трансформация образования.

Strategies for Developing 21st Century Skills in the Context of Modern English Language Teaching Approaches.

The article focuses on integrating 21st century skills into the context of school education. It presents the generally accepted classification of skills; justifies the necessity of their formation in view of the socio-economic challenges of modern society; provides the strategies for their promotion in the framework of foreign language learning. The author carried out the analysis of current publications relevant to the topic of the research. Skills are traditionally grouped into four categories: 1) digital literacy (knowledge of science and technology; ability to receive, analyze, design, and visualize information; cultural

awareness); 2) innovative thinking (adaptability, adequacy of response to the environment, self-organization, curiosity, creativity, ability to risk, analytical skills); 3) effective communication (team-building and leadership in a group, working in collaboration, interpersonal skills, social and civic responsibility, interactivity, ie learning and working through mutual development); 4) high productivity (ability to prioritize, programmatic planning and management, efficient use of resources, the ability to create the right quality product of their work). In practice, transformation in education system is expressed in changing learning models: 1) student-centered learning; 2) interactive teaching of “teacher-student” format; 3) the role of the teacher takes many forms: facilitator, curator, advisor, expert, who facilitates the task or project. To form cognitive and social skills while teaching English in secondary school, it is recommended to follow the didactic principle of students’ consciousness development, to rely on a personalization and individual approach, to use problem-based learning technologies, to use interactive forms of learning. For the formation and development of personal competencies, it is recommended to carefully select authentic training materials facilitating the learners’ curiosity and be problematic in nature. The results of the implementation of the proposed strategies provide for the creation of a success situation in the English language lesson, which allows the development of creative abilities, stimulates their expression, as well as promotes the expected learning outcomes.

Key words: 21st century skills and competences, information and communication technology, interactive methods, communicative competence, creativity, collaboration, transformation in educational system.

*“Our task is to educate students’ whole being so they can face
the future.*

*We may not see the future, but they will,
and our job is to help them make something of it.”*

Sir Ken Robinson

Постановка проблеми. Четверта технологічна революція кидає серйозний виклик фахівцям, конкурентно протиставляючи людські здібності і можливості роботизованим і автоматизованим

системам. В епоху постіндустріального суспільства для того, щоб залишатися затребуваними фахівцями, необхідно мати не тільки професійні навички, але формувати нові, універсальні. На світовому освітньому форумі (2015 р.) міжнародним товариством позначені три групи необхідних знань. До них включають [5]:

- 1) *грамотність* (базові знання мов, фінанси, наука і культура);
- 2) *компетенції* (критичне мислення, вирішення проблем, творче мислення, співробітництво);
- 3) *особисті якості* (цікавість, наполегливість, ініціативність, лідерство).

В рамках Всесвітнього Економічного Форуму (2016 р, м Давос, Швейцарія) міжнародними експертами було представлено доповідь *New Vision for Education*, в якому виділені три сфери важливих для сучасної людини навичок. Експерти ЮНЕСКО виокремили такі навички XXI століття: критичне мислення, навички вирішення проблем, кооперація, лідерство, ефективна комунікація, цікавість і уяву, ініціативність і адаптивність. Цей перелік навичок також доповнюють здатністю управляти людьми, працювати в команді, розпізнавати емоції інших людей і свої власні і управляти ними, формувати судження і приймати рішення, швидко переключатися з одного завдання на інше, вирішувати комплексні завдання.

Проблема формування універсальних навичок 21 століття на світовому рівні була поставлена ще в 2010 р в рамках реалізації великого міжнародного наукового проекту з оцінки та викладання навичок і компетенцій XXI століття [7]. Ініціаторами проекту по розробці нової системи освіти з'явилися віце-президенти трьох найбільших компаній світу в області інформаційних технологій (*Microsoft, Cisco, Intel*). З їх точки зору, на глобальному рівні школи і університети не готують випускників, які б могли добре вписуватися в віртуальні робочі місця і нову систему виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навички XXI століття, етапи їх набуття та оцінка формування розглядалися багатьма західними вченими. Х.А. Яміт, Б. Ледвард і Д. Хірата, М. Пренскі, П. Гріффін [10] та інші досліджували цю тему, беручи до уваги різні аспекти. На сьогодні стало очевидним, що викладання іноземної мови має відбуватися в якісно новому трансформаційному ключі, що передбачає реалізацію навичок комунікації, соціалізації

та вміння адаптуватись до вимог сучасного суспільства.

Постановка цілей статті. Запропоноване дослідження має на меті визначити місце навичок і компетенцій 21 століття у системі викладання англійської мови, окреслити стратегії їх інтеграції у навчальний процес шляхом сучасних інтерактивних технологій, а також проаналізувати роль вчителя англійської мови у процесі формування ключових навичок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грамотність (вміння читати, писати і рахувати) обов'язкова, але цього вже не достатньо в сучасному світі. При складанні навчальних програм необхідно орієнтуватися на ширші професійні компетенції – уміння знаходити нестандартні рішення задач і проблем, навички колективної роботи. Найбільш загальне трактування навичок 21 століття представлене як володіння понятійним апаратом, конкретними знаннями, вміннями, компетенціями, що допомагають досягати успіху в житті і професії.

Навички традиційно групуються за чотирма категоріями:

1) *цифрова грамотність* (знання науки і технології; вміння отримувати, аналізувати, оформляти, а також візуалізувати інформацію; культурна обізнаність);

2) *інноваційне мислення* (адаптивність, адекватність реакції на середовище, самоорганізація, цікавість, творчий потенціал, здатність ризикувати, упорядковане мислення, аналітичні здібності);

3) *ефективна комунікація* (командо-утворення і лідерство в групі, робота у співпраці, навички міжособистісного спілкування, соціальна і громадянська відповідальність, інтерактивність, тобто навчання і робота через взаємний розвиток);

4) *висока продуктивність* (вміння розставляти пріоритети, програмно-цільове планування і управління, ефективне використання ресурсів, здатність створювати належний якісний продукт своєї праці).

Педагогічна парадигма зараз переживає трансформацію теоретичного континууму: від інструктивних через конструктивізм до соціального конструктивізму [6, с. 155].

На практиці трансформація виражена у зміні моделей навчання:

1) навчання, зосереджене на учня;

2) інтерактивне навчання формату «викладач-студент»;

3) роль вчителя набуває різних форм: фасилітатор, куратор, порадижник, експерт, який полегшує виконання завдання або проекту.

Реконцептуалізація викладання іноземної мови (найбільш актуально це саме для викладання англійської мови, зважаючи на її роль у глобальному вимірі) не ставить на чільне місце граматику і механічне запам'ятовування, мова постає засобом організації спілкування з іншими країнами і культурами. Відповідно, центром педагогічної системи є учні, а викладання проявляється у співпраці і спирається на досягнення новітніх технологій.

Загально відомо, що навички і компетенції “закладаються” в освітній процес за допомогою технологій; змісту освіти; стилю життя; типу взаємодії між вчителем та учнями та між учнями. Модель навичок 21 століття, яка впроваджується в викладання іноземних мов, має на меті формування мультимодальної комунікативної компетенції [1]: знання і застосування мови в форматі відео, аудіо, невербальної комунікації, відповідних ситуації параметрів організації простору, включаючи комп'ютерно-опосередковане спілкування. Принциповою відмінністю є те, що вони як результат освіти формуються і проявляються в діяльності. Кожна складова компетентісно-орієнтованого завдання підпорядкована тому, що це завдання має організувати діяльність учня, а не бути сліпим відтворенням інформації або окремих дій.

Навчальний предмет ‘Англійська мова’ можна вважати компетентісним, оскільки основою його змісту є практична діяльність, тобто переважає діяльнісний зміст. Цей предмет має великий потенціал для формування ключових компетенцій. У такому світлі О. І. Пометун виокремлює 7 ключових освітніх компетенцій, які корелюють із сучасною концепцією Нової Української Школи [2] та процесом інтеграції навичок 21 століття в систему викладання іноземних мов [3]:

1. *Ціннісно-сміслова компетенція*. Це компетенція в сфері світогляду, пов'язана з ціннісними орієнтирами учня, здатністю бачити і розуміти навколишній світ, орієнтуватися в ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, вміти вибирати цільові та смислові установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення. Ця компетенція забезпечує механізм самовизначення учня в ситуаціях навчальної та іншої діяльності.

2. *Загальнокультурна компетенція* включає особливості національної і загальнонародської культури, духовно-моральні

основи життя людини і людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки та релігії в житті людини, їх вплив на світ, компетенції у побутовій та культурно дозвільній сфері, наприклад, володіння ефективними способами організації вільного часу.

3. *Навчально-пізнавальна компетенція* передбачає сукупність вмінь учня у сфері самостійної пізнавальної діяльності, що включає елементи логічної, методологічної, загально навчальної діяльності; учень опановує креативними навичками продуктивної діяльності: отриманням знань безпосередньо з реальності, володінням прийомами дій в нестандартних ситуаціях, евристичними методами вирішення проблем.

4. *Інформаційна компетенція*. За допомогою інформаційних технологій формуються вміння самостійно шукати, аналізувати, перетворювати, зберігати і передавати дані та досвід. Ця компетенція забезпечує навички діяльності учня по відношенню до інформації, що міститься в навчальних предметах і освітніх областях, а також в навколишньому світі.

5. *Комунікативна компетенція*. Включає знання необхідних мов, способів взаємодії з оточуючими, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями в колективі. Учень повинен вміти написати лист, анкету, заяву, поставити запитання, вести дискусію та ін.

6. *Соціально-трудова компетенція* означає володіння знаннями і досвідом в сфері цивільно-громадської діяльності (виконання ролі громадянина), в соціально-трудовій сфері (права споживача, клієнта, виробника), у сфері сімейних відносин і обов'язків, в питаннях економіки і права, в області професійного самовизначення.

7. *Компетенція особистісного самовдосконалення* спрямована на освоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та само-підтримки, що виражається в безперервному самопізнанні, розвитку необхідних особистісних якостей, формуванні психологічної грамотності, культури мислення і поведінки.

Заняття з іноземної мови повинні включати усвідомлену стимулюючу інтелектуальний розвиток діяльність, а також націлюватись на посилення практичних навичок, що є можливим

із застосуванням різноманітних інтерактивних технологій. Слід зауважити, що деякі форми навчання не працюють на розвиток ключових компетенцій. Серед них: монолог вчителя; фронтально-індивідуальне опитування; інформативні бесіди; самостійні роботи з підручником за завданнями вчителя; демонстрація фільму; традиційна контрольна робота. Такі види роботи не залучають активної участі учня. Натомість, компетентнісними методами є такі, які мають не тільки навчальне, а й життєве обґрунтування. Серед них:

1) *проблематизація змісту* в контексті сьогоденного і завтрашнього життя учнів,

2) організація *позаурочної діяльності* [4].

Серед переліку зазначених інтерактивних технологій чільне місце займає *проектна робота*. Зважаючи на отриманий педагогічний досвід викладання англійської мови у школі, ми неодноразово впроваджували таку методику в рамках уроків англійської мови в 5 класі. Тематика проектних робіт визначалась навчальним планом до якого входили такі теми: зовнішність, одяг, їжа, країни світу. При цьому важливим було питання організації проектної роботи. В ході нашого спостереження і практичного застосування, ми виявили деякі особливості роботи з проектами. Така форма роботи дозволяє учням не тільки артикулювати власні ідеї усно, висловлювати їх письмово або представляти невербально, а й розуміти складні концепції реальності, використовувати різноманіття медійних і технологічних засобів, будувати судження, приймати рішення, творчо співпрацюючи з іншими учасниками процесу навчання.

Метод проектів є одним із сучасних активних методів, що дозволяють розвивати комунікативну компетентність учнів на уроках англійської мови [8]. Проектні роботи користуються незмінною популярністю в учнів різного віку. Зазвичай, в основі проекту лежить проблема. Щоб її вирішити, учням потрібні не тільки знання мови, а й володіння великим обсягом різноманітних предметних знань, достатніх для вирішення проблеми. Крім того, учні повинні володіти певними інтелектуальними, творчими і комунікативними вміннями. Тому, працюючи над проектами, вчитель паралельно з розвитком навичок 21 століття, формує і вдосконалює мовні навички: аудіювання, письма, читання і говоріння.

На особливу увагу в підготовці проектів заслуговують *комп'ютерні презентації*, які ми активно інтегрували в навчальний процес. В процесі навчання ми помітили, що активне використання учнями комп'ютерних технологій вирішує відразу кілька завдань: по-перше, учні вчаться самостійно обирати інформацію; по-друге, тренуються творчо застосовувати отримані знання на практиці; отримують досвід спілкування при підготовці проекту і вміння працювати в групі. Такі презентації незамінні при вивченні лінгвокраїнознавчого матеріалу. Для учня 21 століття презентація – це можливість висловити свою думку і показати свої інтереси, набуті навички. Важливо, щоб учитель створював різні види презентацій. Важливо пам'ятати, що хоча хороший проект орієнтований на учнів, він також повинен розвивати цільові знання та вміння, які учням потрібно засвоїти на певному етапі їхнього навчання. Таким чином, організація проектів повинна бути пов'язана із цільовою програмою змісту освітньої програми. Також ми намагалися пам'ятати, що змістовний та ефективний проект повинен ґрунтуватися на проведенні дослідження, а не бути лише механічним відтворенням готової інформації. У такий спосіб учні почали розвивати і надалі розвиватимуть глобальні навички, які згодом знадобляться у професійній діяльності.

Отже, зважаючи на всі висвітлені ідеї ми вважаємо, що виконання учнями проектів із застосуванням комп'ютерних технологій відкриває можливості розвитку й удосконалення навичок 21 століття учням практично усіх вікових категорій. Подібний формат роботи на уроці розвиває гнучкість, релевантність потребам сучасного суспільства, адаптивність, інноваційність занять, а також приносить в професію вчителя відчуття глобальної значущості і затребуваності праці, сприяючи прискоренню внутрішньої мотивації учнів. Тому такі положення ми вважатимемо вихідними для подальшого проведення пробного навчання з учнями 5 класів з метою підтвердження гіпотези щодо ефективності стратегій вдосконалення навичок 21 століття у рамках викладання англійської мови.

Зважаючи на розглянуті аспекти інтеграції навичок 21 століття в систему викладання іноземної мови (у рамках нашої роботи – англійської), переконані, що сучасні вчителі повинні володіти необхідним комплексом професійних якостей, що забезпечують

плідність роботи. Найважливішими вважаємо такі професійні характеристики:

- 1) системність мислення;
- 2) врахування інтересів потенційних роботодавців, які навчаються (широкі зв'язки з громадськістю, здатність до аналізу кон'юнктури ринку праці);
- 3) правильна розширення компетенції (теоретична і лінгводидактична грамотність);
- 4) поетапне і інтенсивне планування навчального матеріалу (предметна компетентність викладачів);
- 5) здатність до саморозвитку (самоорганізація і вміння працювати в режимі багатозадачності);
- 6) високий рівень іншомовної компетенції (ідеальний для викладання як базових, так і профільних дисциплін білінгвізм і мультикультурність);
- 7) інформаційна компетентність, мобільність і гнучкість реагування на технологічні новинки.

Більше того, для створення ситуації успіху на уроці англійської мови вчителів також необхідно дотримуватися таких правил:

- всі учні здатні засвоїти матеріал, оволодіти вміннями та навичками;
- учні повинні знати, що вчитель вірить в них;
- варто заохочувати пізнавальну активність, робити акцент на розуміння, а не на механічне запам'ятовування;
- слід подавати знання не в готовому вигляді, а використовувати проблемно-пошуковий підхід в навчанні: наприклад, пропонувати учням продовжити думку, виконати завдання по аналогії, включити асоціативне мислення;
- важливий психологічний клімат на уроці, тобто здатність учителя створити позитивну атмосферу навчання, вміння залучати елемент незвичайності.

Такі рекомендації та вимоги перед сучасним вчителем – тільки вершина айсберга педагогічної майстерності, загального педагогічного досвіду багатьох поколінь. Для підтримки емоційно-естетичного тону учнів і розширення їх творчого потенціалу важливо, щоб навчальний матеріал був змістовним, автентичним, тобто приближеним до ситуацій реального життя, а також відповідав

віку учнів. Вважаємо, що такі постанови будуть вихідним пунктом для нашого дослідження і слугуватимуть основою для успішного проведення навчального експерименту саме у контексті середньої школи.

Висновки і перспективи. Отже, інтеграція навичок і компетенцій 21 століття в систему викладання англійської мови на шкільному рівні забезпечує комунікативно-мовленнєвий і соціокультурний розвиток учнів, удосконалення їх здібностей використовувати іноземну мову як інструмент спілкування в «діалозі культур», що в майбутньому допоможе усвідомити роль англійської мови як засобу міжнародного спілкування. Перспективою дослідження вбачаємо проведення пробного навчання, яке уможливить підтвердження гіпотез щодо необхідності та ефективності впровадження стратегій розвитку і вдосконалення навичок 21 століття у рамках формування ключових мовних і мовленнєвих компетентностей (зокрема, навичок читання і письма) учнів середньої школи на уроках англійської мови.

Список використаних джерел

1. Іноземна мова: від навчального предмета до життєвого уміння (2018). URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/foreign-language-life-skill>.
2. Нова українська школа (2018) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf>.
3. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ, 2004. 112 с.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К., 2007. 144 с.
5. Vokova I. EFA Global monitoring report. UNESCO Institute for Statistics (UIS), [Proc. 5th Int.Symp. "Education for all: achievements and challenges"]. France, 2015, P. 187-217.
6. Education in one world: Perspectives from different nations / Shotte, Gertrude Rethinking pedagogy: English language teaching approaches BCES Conference books Vol. 11. 2013. Pp. 151-157.
7. Griffin P., Care E., Wilson M. Assessment and Teaching of 21st Century Skills. Melbourne, Springer, 2017. – 276 p
8. Larmer S. B. (2018). Project based Teaching, How to Create

Rigorous and Engaging Learning Experiences. Novato: ASCD Learn

9. Robinson K. (2010). Bring on the Educational Revolution. URL: https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_bring_on_the_learning_revolution.
10. Yamith Jose Fandino. 21-st Century Skills and the English Classroom: a Call for More Awareness in Columbia // Gist Education and Learning Research. Journal ISSN 1692-5777. № 7, November 2013. Pp. 190-208.

References

1. Inozemna mova: vid navchalnoho predmeta do zhyttievoho uminnia (2018). URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/foreign-language-life-skill>.
2. Nova ukrainska shkola (2018) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf>.
3. Pometun O. I. Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia. Kyiv: A.S.K., 2007. 144 s.
4. Pometun O. I. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasnii osviti: svitovy dosvid ta ukrainski perspektyvy. Kyiv, 2004. 112 s.
5. Bokova I. EFA Global monitoring report. UNESCO Institute for Statistics (UIS), [Proc. 5th Int.Symp. «Education for all: achievements and challenges»]. France, 2015, P. 187-217.
6. Education in one world: Perspectives from different nations / Shotte, Gertrude Rethinking pedagogy: English language teaching approaches BCES Conference books Vol. 11. 2013. Pp. 151-157.
7. Griffin P., Care E., Wilson M. Assessment and Teaching of 21st Century Skills. Melbourne, Springer, 2017. – 276 p
8. Larmer S. B. (2018). Project based Teaching, How to Create Rigorous and Engaging Learning Experiences. Novato: ASCD Learn
9. Robinson K. (2010). Bring on the Educational Revolution. URL: https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_bring_on_the_learning_revolution.
10. Yamith Jose Fandino. 21-st Century Skills and the English Classroom: a Call for More Awareness in Columbia // Gist Education and Learning Research. Journal ISSN 1692-5777. № 7, November 2013. Pp. 190-208.